

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ АГРАРНОЇ НАУКИ, ОСВІТИ І ТЕХНІКИ
ІНСТИТУТ КОРМІВ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПОДІЛЛЯ**

***НАУКОВО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК
АГРОВИРОБНИЦТВА ЯК ЗАПОРУКА
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ:
ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА***

**МАТЕРІАЛИ
ІХ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**м. Київ,
23-24 квітня 2026 р.**

**ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СЕЛЕКЦІЇ У
ПОЛТАВІ: ДОСВІД ПРОФЕСОРА ВОЛОДИМИРА ТИЩЕНКА
Шиян О. О.¹, Самородов В. М.²**

¹*Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського (м. Полтава)*

²*Полтавський державний аграрний університет (м. Полтава)*

У січні 2026 року виповнилось два значні ювілеї життя та діяльності Володимира Миколайовича Тищенка – 75-річчя від дня народження (19 січня) та 50-річчя викладацької роботи у рідній Alma mater – Полтавському державному аграрному університеті [1, 2]. Сьогодні Володимир Миколайович – загально визнаний селекціонер Всеукраїнського виміру і наставник студентської та аспірантської молоді, до слів якого прислухаються численні шанувальники-виробничники [2]. Він один із провідних селекціонерів Полтавщини державного рівня – доктор сільськогосподарських наук, професор, Заслужений працівник сільського господарства України, лавреат багатьох престижних нагород та премій [2]. Тому не дивно, що все це півсторіччя він вдало та творчо поєднував навчальний процес із науковою діяльністю в лабораторії селекції пшениці. Згадана лабораторія стала не лише справжнім полігоном проведення досліджень професора, а потужним навчальним підрозділом очолюваної ним кафедри селекції, насінництва та генетики [1]. Для підготовки майбутніх агрономів це дуже важливо та престижно. Адже все це призвело до розбудови Селекційного центру. Керуючи ним, В. М. Тищенко розширив перелік культур. До пшениці озимої та ярої додалися горох (листочковий та безлисточковий), просо, гречка і навіть такий рідкісний нині ярий ріпак. Усе це – свідчення величезних організаторських здібностей ювіляра, поєднаних із неймовірною працездатністю.

Саме Володимир Миколайовичу, для якісного поліпшення роботи, належить впровадження у селекційний процес нових методів. Перш за все – кластерного аналізу. До його розробки селекціонер залучив здібних і талановитих математиків. Але, щоб їм було з чим працювати, Володимир

Миколайович шукав певні об'єктивні ознаки. Лише на їх пошук науковець затратив більше року. І система запрацювала. З її допомогою у лабораторії стали відбирати тільки збалансовані за низкою ознак генотипи. Таким чином створювалися дуже пластичні до умов середовища лінії, а на їх основі - екологічно стійкі сорти. Другим важливим принципом роботи полтавського селекціонера став принцип посіву на дослідних полях одного й того ж перспективного зразка на ранніх, оптимальних та пізніх строках. Матеріал, який однаково гарно реагував на це, отримував «зелене світло» для подальшого існування, а головне – впровадження у виробництво.

Крім цього, Володимир Миколайович, разом із своїми аспірантами – М. В. Дубинцем, О. М. Дінець, та надто – Л. М. Криворучко, творчо та цілеспрямовано використали у селекції унікальне узагальнення доктора сільськогосподарських наук В. Д. Мединця з питань часу відновлення весняної вегетації зимуючих рослин (ЧВВВ). Завдяки цьому науковці змогли вивчити мінливість багатьох кількісних ознак і селекційних індексів пшениці озимої в стресових умовах середовища (пізня чи рання вегетація). Всі ці напрацювання дали можливість підняти адаптивний потенціал створених сортів головної продовольчої культури України [1, 2].

Понад 10 років Селекційний центр з ініціативи його очільника підтримує тісні наукові зв'язки з Центром агрономічних досліджень провінції Ено в Бельгії. Ця співпраця дала можливість провести низку цікавих генетичних досліджень пшениці озимої. Передовсім здійснити її паспортизацію на молекулярному рівні.

Усе це сприяло створенню низки непересічних сортів із величезною однорідністю. Перша за все, щодо пшениці озимої, це сорт Сагайдак – улюбленець виробничників. Адже він суперуніверсальний. Його продуктивність 120 ц/га зерна із чудовою якістю. Не менш значимий сорт Вільшана, який має житню транслокацію. Завдяки цьому він розвиває потужну кореневу систему і незамінний для органічного землеробства. Для цього ж підходить новинка полтавської селекції сорт Герой Антонєць. Створювати його Володимир Миколайович почав ще за життя нашого уславленого аграрія Героя України, Почесного академіка НААН Семена Свиридоновича Антонця. Тож сподіваємося, що цей високопродуктивний культивар прислужиться не лише полтавцям, а усім прибічникам ідей видатного землероба і по за межами нашої області. Приємно, що у ювіляра є такий досвід. Адже коли його сорти випробувалися на світовому полігоні у США (Канзас), то сорт Зелений Гай увійшов до 10 кращих світових сортів, обійнявши 2-ге місце за показниками продуктивності і якості. А чого вартує те, що сорт пшениці озимої Диканька, визнаний світовою спільнотою одним із найкращих, і його запропоновано зберігати у Всесвітньому сховищі у Свальбарді (Королівство Норвегія) та у Мексиці (СІММУТ).

Взагалі ж, сорти авторства Володимира Тищенка випробувалися у 10-и країнах ближнього та далекого зарубіжжя. Деякі із них занесені до Державних Реєстрів цих країн. Так, у Казахстані зареєстровано 8 сортів пшениці озимої і ярої і 2 сорти проса. Цьому сприяв талановитий аспірант Володимира Тищенка,

а нині кандидат сільськогосподарських наук – Микола Дубинець. Доречі, Микола Васильович поліпшив їх насінництво за рахунок пофракційного відбору зерна і це суттєво підвищило рівень продуктивності зазначених сортів [2].

Тож, як бачимо, здобутки ювіляра суттєві, усі їх не злічити. Слід лише радіти за нього. Колись, приїхавши з Донеччини до Полтави, нині, через 55 років після цього він із задоволенням каже: «Я – полтавчанин, і цим пишаюсь!». У цьому його індивідуальне обличчя, яке виділяється у 125-річному поступі селекції Полтавщини та 105-и річних селекційних здобутках Полтавського державного аграрного університету.

Джерела та література

1. Кочерга А.А., Опара М. М., Самородов В. М., Маренич М. М. Від витоків до сучасності. 100 років факультету агротехнологій та екології Полтавського державного аграрного університету. Полтава: Дивосвіт, 2022. 192 с.
2. Полтавський державний аграрний університет. 105 років звершень / За ред.: О. А. Галича, В. І. Аранчій, А. М. Шості, О. О. Горба, В. М. Самородова. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2025. 392 с.